

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 401/2019-65

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. júna 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Petra Molnára prerokoval prijatú ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátskou kanceláriou MAPLE & FISH s. r. o., Dunajská 15/A, Bratislava, v mene ktorej koná advokát JUDr. Viliam Karas, PhD., vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Nitre č. k. 5 Co 737/2015-189 z 21. decembra 2016 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7 Cdo 129/2018-268 z 24. apríla 2019 a takto

rozhodol:

1. Základné právo [REDACTED] a [REDACTED] podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7 Cdo 129/2018-268 z 24. apríla 2019 porušené boli.

2. Ústavný súd Slovenskej republiky uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7 Cdo 129/2018-268 z 24. apríla 2019 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 640,66 € (slovom šesťstoštyridsať eur a šesťdesiatšesť centov), ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný vyplatiť na účet advokátskej kancelárie MAPLE & FISH s. r. o., Dunajská 15/A, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav veci a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 22. augusta 2019 doručená ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľky“), ktorou namietali porušenie základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 5 Co 737/2015-189 z 21. decembra 2016 (ďalej len „napadnutý rozsudok“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 7 Cdo 129/2018-268 z 24. apríla 2019 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľky sa na Okresnom súde Nové Zámky (ďalej len „okresný súd“) podaným návrhom domáhali zaplata sumy 21 547 € s príslušenstvom z titulu povinnosti poskytnúť náhradu podľa § 14 ods. 1 zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov (ďalej len „reštitučný zákon“). Návrh smeroval proti spoločnosti Poľno SME, s. r. o. (ďalej len „žalovaná“), a proti Slovenskému pozemkovému fondu (ďalej len „fond“).

3. Sťažovateľky uviedli, že 18. decembra 1992 písomne vyzvali povinnú osobu Štátny majetok, š. p. Palárikovo (ďalej len „právny predchodca žalovanej“), podľa § 9 reštitučného zákona na vydanie nehnuteľností. K výzve na vydanie nehnuteľností sťažovateľky pripojili aj výzvu na vydanie náhrady za budovy. Zároveň v rovnaký deň sťažovateľky uplatnili svoj nárok aj na príslušnom pozemkovom úrade.

Osobitne si sťažovateľky nárok na náhradu u povinnej osoby uplatnili 8. marca 1994, v ktorom už konkretizovali, že žiadajú finančnú náhradu za zbúrané budovy. Sťažovateľky uviedli, že opakovane žiadali o finančnú náhradu výzvou z 1. februára 1996, pričom na túto výzvu mal právny predchodca žalovanej reagovať potvrdením uplatnenia nároku na ich finančnú náhradu.

4. V roku 1996 na základe zmluvy o predaji majetku štátu č. 80/1996 (fond bol realizátorom privatizácie právneho predchodcu žalovanej) prešiel do vlastníctva žalovanej majetok, ktorého súčasťou boli aj nehnuteľnosti, na ktoré sťažovateľky mali uplatnený reštitučný nárok.

Okresný úrad Nové Zámky (ďalej len „okresný úrad“) rozhodoval o reštitučnom nároku sťažovateľiek najprv rozhodnutím, ktorým im nepriznal vlastnícke právo ani nárok na náhradu. Uvedené rozhodnutie bolo rozsudkom krajského súdu sp. zn. 11 S 16/98 z 31. augusta 1998 zrušené a vec bola vrátená okresnému úradu na ďalšie konanie.

Okresný úrad rozhodnutím č. OPPaLH-00002-2003/005879/BT z 9. októbra 2003 (ďalej len „rozhodnutie okresného úradu“) sťažovateľkám priznal právo na náhradu za zbúrané budovy podľa § 14 ods. 1 reštitučného zákona proti žalovanej ako povinnej osobe. V súvislosti s rozhodnutím okresného úradu sťažovateľky v ústavnej sťažnosti

uviedli: *«V zmysle prílohy Rozhodnutia označenej ako „Postup pri uplatňovaní náhrad za pozemky (stavby) – usmernenie“ (ďalej len „Usmernenie“) mali navrhovateľky zaslať písomnú žiadosť o poskytnutie náhrady Žalovanému 2 (fondu, pozn.) do 6 mesiacov odo dňa právoplatnosti Rozhodnutia, pričom žiadosť treba zaslať až po doručení ocenenia nehnuteľností.»*

5. Znalecký posudok, ktorým boli zbúrané nehnuteľnosti ocenené, bol sťažovateľkám doručený až 2. mája 2011, teda zjavne neskôr ako 6 mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia okresného úradu. Sťažovateľky však 11. mája 2004 z opatrnosti a v zmysle pokynov z usmernenia podali žiadosť o poskytnutie náhrady aj fondu. Žalovanej adresovali žiadosť o poskytnutie náhrady v už konkrétnej sume vyplývajúcej zo znaleckého posudku 21. novembra 2011. Žalovaná však na túto výzvu nereagovala.

6. Vzhľadom na to, že žalovaná na žiadosť o zaplatenie už konkrétnej sumy náhrady za zbúrané budovy nereagovala, sťažovateľky podali na okresnom súde žalobu o zaplatenie (žaloba bola okresnému súdu doručená 14. novembra 2013). Okresný súd rozhodol rozsudkom sp. zn. 9 C 295/2013 z 28. januára 2015 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) tak, že žalovanú zaviazal zaplatiť sťažovateľkám požadovanú istinu, ako aj úroky z omeškania a žalobu v časti smerujúcej proti fondu zamietol.

7. Proti rozsudku okresného súdu podala žalovaná odvolanie, o ktorom krajský súd rozhodol napadnutým rozsudkom tak, že rozsudok okresného zmenil a žalobu sťažovateľiek v celom rozsahu zamietol. Žalovaná v odvolaní namietala, že nie je pasívne legitimovaná, že okresný súd neprihliadol na preklúziu práva uplatneného sťažovateľkami, a tiež vzniesla námietku premlčania.

Vo vzťahu k rozsudku krajského súdu sťažovateľky uviedli: *„Krajský súd odôvodnil svoje rozhodnutie tým, že žaloba bola nedôvodne podaná pre preklúziu práva a pre dôvodne uplatnenú námietku premlčania. Krajský súd preklúziu vidí v tom, že Sťažovateľky neuplatnili výzvu na náhradu voči Žalovanému 1 v lehote od právoplatnosti Rozhodnutia, t. j. 14.11.2003, do 31.12.2008 (v zmysle ust. § 16 ods. 3 a § 33 ods. 5 Reštitučného zákona účinného od 01.01.2008), pričom išlo o prekluzívnu lehotu a preto ich právo zaniklo.*

Premĺčanie spočíva v tom, že v prípade nevyhovenia nároku zo strany povinnej osoby plyní všeobecná trojročná premlčacia doba na uplatnenie žaloby na súde, a teda Sťažovateľky mali svoj nárok uplatniť voči Žalovanému 1 na súde v lehote troch rokov od právoplatnosti Rozhodnutia, t. j. do 14.11.2006, čo neurobili.“

8. Napadnutý rozsudok krajského súdu sťažovateľky napadli dovolaním, o ktorom najvyšší súd napadnutým uznesením rozhodol tak, že dovolanie odmietol z dôvodu, že v časti smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné, a vo zvyšku z dôvodu, že dovolacie dôvody neboli vymedzené spôsobom stanoveným zákonom.

9. Podstata argumentácie sťažovateľiek spočíva v tvrdení, že k preklúzii ich práva nemohlo dôjsť, pretože výzvu na vydanie náhrady za zbúrané budovy si u povinnej osoby uplatnili v zmysle reštitučného zákona (i keď je pravda, že ešte v čase pred rozhodnutím okresného úradu). Novela reštitučného zákona [zákon č. 571/2007 Z. z. účinný od 1. januára 2008 (ďalej aj „novela“)], na ktorú odkazujú žalovaná a krajský súd, podľa názoru sťažovateľiek zaviedla maximálnu lehotu, v ktorej má oprávnená osoba vyzvať na plnenie povinnú osobu. Sťažovateľky tvrdia, že „... uvedené stanovenie konca lehoty na podanie výzvy na náhradu malo za cieľ stanoviť podmienku výslovného uplatnenia náhrady výzvou aspoň jedenkrát do konca stanovenej lehoty, nie stanoviť opakované podávanie totožných výziev...“.

10. V súvislosti s otázkou premlčania sťažovateľky nesúhlasili so záverom krajského súdu, ktorý lehotu na podanie návrhu na súde odvíjal od právoplatnosti rozhodnutia okresného úradu, t. j. od 14. novembra 2003. Podľa názoru sťažovateľiek je potrebné premlčaciu lehotu počítať od doručenia znaleckého posudku vzhľadom na to, že až znaleckým posudkom bola jednoznačne určená suma finančnej náhrady, ktorá je predmetom konania, a teda sťažovateľky si toto právo ani nemohli na konajúcom súde uplatniť skôr. Sťažovateľky tiež poukázali na to, že námietka premlčania bola zo strany žalovanej vznesená až v odvolacom konaní a po lehote na podanie odvolania.

11. V závere ústavnej sťažnosti sťažovateľky uviedli, že „... sú toho názoru, že Krajský súd postupoval v tomto prípade v otázke posúdenia preklúzie a premlčania nároku Sťažovateľiek a Dovolací súd v otázke nepreskúmania Rozsudku vo veci samej príliš formalisticky, reštriktívne, nesprávne, arbitrárne, v rozpore s účelom Reštitučného zákona, ustanoveniami zákona a protiústavne.“.

Sťažovateľky navrhli, aby ústavný súd o ich ústavnej sťažnosti rozhodol nálezom takto: „... rozsudkom Krajského súdu v Nitre č. k. 5Co/737/2015-189 zo dňa 21.12.2016 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7Cdo/129/2018-268 zo dňa 24.04.2019 boli porušené základné ľudské práva Sťažovateľiek, a to základné právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na pokojné užívanie majetku podľa článku 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Ústavný súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Nitre č. k. 5Co/737/2015-189 zo dňa 21.12.2016 a uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7Cdo/129/2018-268 zo dňa 24.04.2019 zrušuje v celom rozsahu a vec vracia Krajskému súdu v Nitre na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

Porušovatelia sú povinní nahradiť Sťažovateľkám trovy konania...“

12. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľiek predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 401/2019-27 zo 17. decembra 2019 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie.

II.

Vyjadrenie zúčastnenej osoby, odporcov a replika sťažovateľiek

13. Ústavný súd podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde predložil prijatú ústavnú sťažnosť účastníkom konania a zúčastnenej osobe na vyjadrenie a podľa § 58 ods. 3 zákona

o ústavnom súde účastníkov konania vyzval na oznámenie, či v prejednávanej veci súhlasia s upustením od ústneho pojednávania.

Účastníci konania pred ústavným súdom vo svojich vyjadreniach doručených ústavnému súdu súhlasili s prerokovaním podanej ústavnej sťažnosti bez nariadenia ústneho pojednávania.

14. Zúčastnená osoba v konaní pred ústavným súdom – žalovaná doručila svoje vyjadrenie k ústavnej sťažnosti prostredníctvom právneho zástupcu ústavnému súdu 12. februára 2020. Žalovaná uviedla, že sa plne stotožňuje s napadnutými rozhodnutiami. Bližšie sa vyjadrila k argumentácii týkajúcej sa vznesenej námietky premlčania, pričom zdôraznila, že námietka premlčania môže byť uplatnená v ktoromkoľvek štádiu konania. Uviedla, že námietky premlčania sa netýka koncentračná zásada konania s výnimkou, ak by uplatnenie námietky premlčania bolo spojené s neprípustným uplatňovaním nových skutočností a dôkazov.

15. Najvyšší súd prostredníctvom podpredsedníčky najvyššieho súdu vyjadrenie k ústavnej sťažnosti doručil ústavnému súdu 7. februára 2020. Podpredsedníčka najvyššieho súdu po konštatovaní dôvodov odmietnutia dovolania uviedla, že „... *ponecháva rozhodnutie o sťažnosti na úvahe ústavného súdu...*“.

16. Krajský súd doručil vyjadrenie k ústavnej sťažnosti ústavnému súdu 24. februára 2020, pričom uviedol, že po preskúmaní odvolaním napadnutého rozsudku okresného súdu dospel k záveru o preklúzii a premlčaní práva, čo bol dôvod na zmenu rozsudku okresného súdu a zamietnutie žaloby. Podľa vyjadrenia krajského súdu poskytol v napadnutom rozsudku rozsiahlu argumentáciu, ako aj na vec sa vzťahujúci výklad právnej úpravy. Krajský súd považuje odôvodnenie napadnutého rozsudku za jasné, vysporadúvajúce sa so všetkými podstatnými okolnosťami. V závere vyjadrenia predseda krajského súdu uviedol, že ústavnú sťažnosť sťažovateľiek považuje za nedôvodnú.

17. Sťažovateľky doručili ústavnému súdu repliku 20. mája 2020. Vo vzťahu k vyjadreniu najvyššieho súdu sťažovateľky v replike uviedli: „... *právne otázky v dovolaní*

Sťažovateľiek popísané jasne, vyčerpávajúco (týkajúce sa preklúzie práva a premlčania práva), rozhodovacia prax Dovolacieho súdu bola riadne označená (dokonca aj rozhodovacia prax ÚS SR) a trváme na tom, že nie je opodstatnené hovoriť o nevymedzení dovolacích dôvodov zákonným spôsobom. Navyše, keď podania majú byť zo strany súdov posudzované podľa obsahu a prípadne keď by Dovolací súd pri zákonom vymedzení dovolacieho dôvodu v zmysle ust. 432 CSP mohol napr. posúdiť kategorizáciu právnej otázky v zmysle rozhodovacej praxe Dovolacieho súdu aj pod iné písmeno ustanovenia § 421 ods. 1 CSP, napr. že namiesto odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, posudzovať nastolenú právnu otázku ako takú, ktorá nebola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte vyriešená a pod. Z dovolania Sťažovateľiek jednoznačne vyplývajú nesprávne právne závery Krajského súdu, ktoré nemožno prehliadnuť, či nepochopiť a takisto je označená rozhodovacia prax Dovolacieho súdu, aj je tam popísané, v čom vidia Sťažovateľky nesprávnosť riešenia/ odklon a ako mali byť právne otázky riešené správne. “

Vo vzťahu k vyjadreniu krajského súdu sťažovateľky poukázali na to, že krajský súd, rovnako ako ani najvyšší súd vo svojich vyjadreniach žiadnym spôsobom nereagovali na ich argumentáciu prednesenú v ústavnej sťažnosti. Sťažovateľky upriamili pozornosť na konkrétne skutočnosti, ktorými sa krajský súd nezaoberal v napadnutom rozsudku, ale nereagoval na nich ani vo svojom vyjadrení („Krajský súd v Nitre vyššie uvádzaným rozsudkom vyslovil záväzný právny názor, že si navrhovateľky uplatnili svoj nárok riadne a včas na pozemkovom úrade i u povinnej osoby...“). Sťažovateľky tiež zopakovali svoje námietky k posúdeniu námietky premlčania zo strany krajského súdu.

Sťažovateľky reagovali na vyjadrenie žalovanej protiargumentáciou, v ktorej uviedli dôvody, pre ktoré podľa ich názoru nemalo byť na námietku premlčania v konaní pred odvolacím súdom prihliadané. V tejto súvislosti sťažovateľky uviedli: „Nová právna úprava, za účinnosti ktorej rozhodoval Krajský súd (KS NR rozhodoval dňa 21.12.2016) upravuje podmienky na uplatnenie námietky premlčania v odvolacom konaní odlišne a prísnejšie, a teda námietku premlčania chápe ako hmotnoprávnu námietku, ktorá podlieha koncentrácii konania v zmysle CSP a ktorú možno v odvolacom konaní vzniesť iba za splnenia predpokladov uvedených v ust. 366 CSP (ako novoty v odvolacom konaní). Za súčasnej právnej úpravy dokonca na vznesenie námietky premlčania v odvolacom konaní nemožno bežne prihliadať (jedine, že by išlo o nejakú výnimku). Okrem toho, aj keby sme

prijali benevolentnejší výklad uplatňovaný za predchádzajúcej právnej úpravy (čo bez ďalšieho neprijímame), Sťažovateľky v Ústavnej sťažnosti otázku vznesenia námietky premlčania opierajú najmä o ďalšiu dôležitú skutočnosť a to, že práve v danom prípade vznesenie námietky premlčania Žalovaným 1 okrem iného odporuje aj dobrým mravom (s poukazom na rozhodovaciu prax ÚS SR), čo v podstate Žalovaný 1 vo svojom vyjadrení nepopiera.“ Sťažovateľky v krátkosti zareagovali aj na tvrdenia žalovanej o osobitnom postavení dovolania a predkladaní dôkazov zo strany sťažovateľiek v konaní pred odvolacím súdom.

III.

Relevantná právna úprava

18. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

19. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

20. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je zákon o ústavnom súde.

21. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

22. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

23. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

24. Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

25. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

26. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

27. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní návrh na začatie konania neodmietne alebo ho nezamietne podľa § 57, prijme ho na ďalšie konanie v rozsahu, ktorý sa vymedzí vo výroku uznesenia o prijatí návrhu.

28. Podľa § 13 ods. 1 prvej vety reštitučného zákona (v znení účinnom od 1. januára 2008) právo na vydanie nehnuteľnosti podľa § 6 môže oprávnená osoba uplatniť do 31. decembra 1992.

29. Podľa § 16 ods. 3 reštitučného zákona oprávnená osoba vyzve na vydanie náhrady najneskôr v lehotách uvedených v § 13. Ak právo na náhradu závisí od rozhodnutia obvodného pozemkového úradu alebo súdu, končí sa táto lehota uplynutím troch rokov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, inak právo oprávnenej osoby na náhradu zaniká.

30. Podľa § 16 ods. 5 reštitučného zákona spôsob náhrady sa musí dohodnúť do 60 dní od podania písomnej výzvy oprávnenou osobou, ak nárok nebol uspokojený skôr. So súhlasom oprávnenej osoby možno záväzky voči nej vyporiadať aj po tomto termíne.

31. Podľa § 33 ods. 5 reštitučného zákona ak rozhodnutie, ktorým bolo priznané právo na náhradu, nadobudlo právoplatnosť pred 1. januárom 2008, lehota na uplatnenie výzvy na náhradu sa skončí 1. januára 2009, lehota sa však neskončí skôr ako tri roky od právoplatnosti rozhodnutia, inak právo zaniká.

IV.

Ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a samotné posúdenie vecí ústavným súdom

32. Ťažiskom ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľiek o porušení práva vlastníť majetok, práva na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie tým, že krajský súd a najvyšší súd sa k otázke uplatnenia ich práva na náhradu za zbúrané budovy uplatnenú v rámci reštitučného zákona postavili príliš formalisticky, v rozpore so zmyslom a účelom reštitučného zákona.

33. Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

34. Krajský súd rozhodnutie v súvislosti s preklúziou práva odôvodnil tak, že „... právo na náhradu za obytné budovy, hospodárske budovy a iné stavby, ktoré sa nevydali žalobkyniam v 1./ a 2./ rade ako oprávneným osobám, bolo voči žalovanému v 1./ rade priznané rozhodnutím správneho orgánu zo dňa 9.10.2003... ktoré nadobudlo právoplatnosť dňa 14. novembra 2003, teda pred 1. januárom 2008, preto sa lehota na uplatnenie výzvy na náhradu voči žalovanému v 1./ rade skončila 1. januára 2009, išlo pritom o prekluzívnu lehotu, na ktorú musel odvolací súd prihliadnuť aj bez návrhu z úradnej povinnosti, a keďže žalobkyne výzvu na náhradu voči žalovanému v 1./ rade neuplatnili v lehote do 31.12.2008, došlo k preklúzii ich práva na náhradu, a preto z uvedeného dôvodu odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie zmenil a žalobu žalobkýň... zamietol.“.

V súvislosti s námietkou premlčania, ktorú v rámci odvolania vzniesla žalovaná, krajský súd uviedol: „Žalobkyniam v 1./ a 2./ rade ako oprávneným osobám bol rozhodnutím správneho orgánu zo dňa 9.10.2003 č. k. OPPaLH-00002-2003/005879/BT priznaný nárok na náhradu za odstránené nehnuteľnosti voči... ako povinnej osobe s tým, že každej z oprávnených osôb patrí nárok na náhradu v 1/2-ici, pričom uvedené rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť dňa 14. novembra 2003...“

Žalobkyne mali svoj nárok na súde uplatniť... v lehote do 14.11.2006.“

V ďalšej časti krajský súd argumentoval vo vzťahu k vzneseniu námietky premlčania, že túto je možné vzniesť v ktoromkoľvek štádiu konania, odvolávajúc sa na § 120 ods. 4 a § 205a Občianskeho súdneho poriadku.

35. Ústavný súd preskúmal dovolanie podané sťažovateľkami a konštatuje, že sťažovateľky v ňom podrobne uviedli dôvody, pre ktoré považujú napadnutý rozsudok odvolacieho súdu založený na posúdení právnej otázky preklúzie a premlčania

za nesprávny. Argumentáciu završili poukázaním na rozhodovaciu prax najvyššieho súdu, ako aj ústavného súdu týkajúcu sa podstaty reštitučných konaní, na podporu ktorej uviedli početnú judikatúru. Na druhej strane je pravdou, že sťažovateľky pomerne všeobecne či neurčito ohrančili dovolacie dôvody s poukazom na paragrafové znenie Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). V časti dovolania sa sťažovateľky venovali právnemu posúdeniu otázky premlčania v ich konkrétnej veci, ďalej konkretizovali nesprávne právne posúdenie preklúzie práva „s poukazom na § 421 písm. a) CSP...“, ďalej namietali „logické súvislosti, ktoré ho viedli k aplikácii právneho záveru“, poukázali na priamy rozpor s rozhodovacou praxou a nálezmi ústavného súdu. V závere uviedli: „Na základe uvedeného skutkového a právneho stavu a s poukazom na nedostatočné, v namietaných častiach aj celkom chýbajúce odôvodnenie Rozhodnutia, je prípustnosť dovolania daná aj podľa § 420 písm. f) CSP.“

Prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP však spočíva aj v ďalšom nesprávnom procesnom postupe odvolacieho súdu...“ Týmto „ďalším“ nesprávnym postupom odvolacieho súdu označili sťažovateľky postup odvolacieho súdu, ktorým zrušil rozsudok okresného súdu iba v časti smerujúcej proti žalovanej a výrok vzťahujúci sa na fond ponechal nedotknutý, pričom podľa názoru sťažovateľiek išlo o závislé výroky.

36. Najvyšší súd ustálil, že sťažovateľky podali dovolanie z dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP vo vzťahu k otázke premlčania a preklúzie a podľa § 420 písm. f) CSP vo vzťahu k posúdeniu závislých výrokov a nedostatočnému odôvodneniu napadnutého rozsudku. Vo vzťahu k posúdeniu dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP najvyšší súd v odôvodnení napadnutého uznesenia poskytol širokú úvahu o prípustnosti a formálnych podmienkach podania dovolania z uvedeného dôvodu. Najvyšší súd odmietol prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP vo vzťahu k otázke premlčania a uviedol, že všetky rozhodnutia, na ktoré poukázali sťažovateľky, sa týkali sporov skutkovo a právne odlišných a v prevažnej miere riešili otázku zmyslu a účelu reštitučného zákona. Otázku preklúzie práva najvyšší súd uzavrel konštatovaním, že „... *dospel k záveru, že dovolanie žalobkýň podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP – v rozsahu namietanom nesprávnosť posúdenia otázky premlčania odvolacím súdom – nie je prípustné, neobstojí už len z toho dôvodu dovolanie... voči ďalšiemu dôvodu zamietnutia žaloby žalobkýň –*

zániku (preklúzii) ich práva v dôsledku včasného neuplatnenia výzvy na náhradu voči žalovanej...“.

Vo vzťahu k posúdeniu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP najvyšší súd v relevantnej časti napadnutého uznesenia uviedol: *„Žalobkyne v podanom dovolaní nedostatočné odôvodnenie napadnutého odvolacieho rozsudku vo vzťahu k namietanej vade... nijako neodôvodnili. Dovolací súd preto nemohol preskúmať, či v prejednávanej veci išlo o extrémny prípad vybočenia z medzí ustanovenia § 420 písm. f) CSP, ktorý by bol dôvodom pre uplatnenie ako výnimky druhej vety stanoviska R 2/2016...“*

Pokiaľ išlo o tvrdenia sťažovateľiek o povahe výrokov rozsudku okresného súdu ako závislých výrokov, najvyšší súd poukázal v tejto súvislosti na skutočnosť, že už v samom správnom konaní sa otázka povinnej osoby jednoznačne ustálila, a teda ako povinná osoba bola určená žalovaná. Navyše odvolanie proti rozsudku okresného súdu podala iba žalovaná, rozsudok v časti výroku o zamietnutí žaloby proti fondu nadobudol právoplatnosť a nebol ani predmetom odvolacieho prieskumu.

37. V prejednávanej veci sa ústavný súd zamerlal na ústavnoprávny prieskum v troch líniách. V prvej línii ide o prieskum posúdenia včasnosti výzvy povinnej osoby vo vzťahu k preklúzii práva, v druhej o prieskum posúdenia premlčania vo vzťahu k uplatneniu práva na súde a napokon o prieskum vyhodnotenia možnosti vzniesť námietku premlčania v priebehu odvolacieho konania. Námietku sťažovateľiek v súvislosti s tvrdením o závislých výrokoch rozsudku okresného súdu nepovažuje ústavný súd, odkazujúc na príslušnú časť odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, za dôvodnú.

38. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu do práva na spravodlivý proces nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom je možné uvažovať predovšetkým v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. III. ÚS 190/08). Pritom musí konajúci súd interpretáciu právnej normy založiť na racionálnej právnej argumentácii.

39. Všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej) v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu.

40. *Ratio legis* v danom prípade aplikovaného reštitučného zákona je výslovne vymedzený v jeho preambule a spočíva v sledovaní zmiernenia následkov niektorých majetkových krívd (ako i porušenia základných práv), ku ktorým došlo proti vlastníkom poľnohospodárskeho a lesného majetku v období rokov 1948 až 1989, dosiahnuť zlepšenie starostlivosti o poľnohospodársku a lesnú pôdu obnovením pôvodných vlastníckych vzťahov k pôde a upraviť vlastnícke vzťahy k pôde v súlade so záujmami hospodárskeho rozvoja vidieka aj v súlade s požiadavkami na tvorbu krajiny a životného prostredia.

IV.1 K preklúzii práva

41. Podstata námietok vzťahujúcich sa na tvrdenú preklúziu práva je založená na tom, že sťažovateľky nevyzvali povinnú osobu na vydanie náhrady za zbúrané budovy v lehote, ktorá bola v reštitučnom zákone zavedená novelou č. 571/2007 Z. z. účinnou od 1. januára 2008.

V zmysle novely podľa § 16 ods. 3 reštitučného zákona oprávnená osoba vyzve na vydanie náhrady najneskôr v lehotách uvedených v § 13 (lehota podľa § 13 je do 31. decembra 1992, pozn.). Ak právo na náhradu závisí od rozhodnutia obvodného pozemkového úradu alebo súdu, končí sa táto lehota uplynutím troch rokov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, inak právo oprávnenej osoby na náhradu zaniká.

Dôvodová správa k tomuto bodu novely uvádza: „Upravuje sa lehota uplatnenia nároku na náhradu v prípadoch, ak sa pôvodný pozemok nedá vydať.“

Podľa § 33 ods. 5 prechodných a záverečných ustanovení novely reštitučného zákona ak rozhodnutie, ktorým bolo priznané právo na náhradu, nadobudlo právoplatnosť pred 1. januárom 2008, lehota na uplatnenie výzvy na náhradu sa skončí 1. januára 2009, lehota sa však neskončí skôr ako tri roky od právoplatnosti rozhodnutia, inak právo zaniká. K tomuto bodu novely dôvodová správa uvádza: „Týmito ustanoveniami sa rieši prechodné obdobie pre rozhodnutia vydané, resp. právoplatné pred účinnosťou tohto zákona...“

42. Sťažovateľky výzvy na vydanie náhrady za zbúrané budovy adresovali právnomu predchodcovi žalovanej 18. decembra 1992, následne už samotnej žalovanej 8. marca 1994 a opakovane 1. februára 1996. Konkrétnu sumu finančnej náhrady, ktorá v zmysle reštitučného zákona závisela od znaleckého posúdenia, sťažovateľky uplatnili u povinnej osoby 21. novembra 2011 na náklade znaleckého posudku, ktorý im bol doručený 2. mája 2011.

Skutočnosť, že uvedené výzvy boli povinnej osobe riadne doručené, v konaní pred všeobecnými súdmi nebola namietaná. Z ústavnej sťažnosti tiež vyplýva, že povinná osoba sa v správnom konaní aktívne bránila proti sume finančnej náhrady. Aj z príloh ústavnej sťažnosti vyplýva značná snaha sťažovateľiek o reštitúciu svojich práv, resp. úsilie domôcť sa náhrady a zároveň úsilie povinnej osoby znížiť finančný záväzok vyplývajúci z priznaného práva na náhradu.

43. Striktné trvanie krajského súdu na požiadavke podania výzvy povinnej osobe v lehote určenej novelou reštitučného zákona by malo za následok nutnosť podania opakovanej výzvy. Takýto postup je však podľa názoru ústavného súdu príliš formalistický, odporujúci zmyslu a účelu reštitučného zákona. Okamihom účinnosti novely reštitučného zákona sa tzv. predčasný právny úkon, teda výzva na vydanie náhrady za zbúrané budovy, nemohol stať právne bezvýznamným, pokiaľ navyše samotný nárok na náhradu bol zo strany povinnej osoby akceptovaný.

Je síce pravdou, že okresný úrad priznal sťažovateľkám právo na náhradu až rozhodnutím z 9. októbra 2003, je ale potrebné v okolnostiach danej veci zobrať

do úvahy aj skutočnosť, že uvedené rozhodnutie prijal okresný úrad až ako druhé v poradí, teda po vrátení veci na ďalšie konanie zo strany krajského súdu. Rovnako je nevyhnutné zohľadniť v danej veci aj okolnosť, že sťažovateľky boli počas celého reštitučného konania aj konania pred všeobecnými súdmi aktívne. Aktivita zo strany povinnej osoby sa javí ústavnému súdu ako bránenie sa splniť záväzok spočívajúci vo vyplatení finančnej náhrady za zbúrané budovy. Námietky týkajúce sa podstaty reštitučného konania – tvrdenie, že žalovaná nie je povinná osoba, že sťažovateľky nie sú oprávnenými osobami, či námietky proti výške finančnej náhrady – boli v rámci celého procesu v konečnom dôsledku odmietnuté. V rámci správneho konania bolo definitívne ustálené, kto je povinnou osobou a oprávnenou osobou, ako aj suma finančnej náhrady.

44. V okolnostiach danej veci sa preto ústavnému súdu javí ako celkom nespravodlivé tvrdenie, že sťažovateľky si svoj nárok na náhradu u povinnej osoby neuplatnili včas.

Pri kumulácii všetkých okolností daného prípadu ústavný súd konštatuje, že krajský súd pri aplikácii ustanovení reštitučného zákona postupoval formalisticky v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, a preto, ak najvyšší súd v opísanom procesnom postupe odvolacieho súdu nevzhladol vadu zakladajúcu prípustnosť a dôvodnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, postupoval takisto formalisticky a zaťažil tým svoje rozhodnutie arbitrárnosťou, ktorá znamená porušenie práva sťažovateľiek na spravodlivé súdne konanie, a neposkytol súdnu ochranu v kvalite, akú predpokladá zákon a ústava. Už len toto pochybenie najvyššieho súdu bez ďalšieho stačí na vyslovenie porušenia označených práv sťažovateľiek napadnutým uznesením najvyššieho súdu.

IV.2 K premlčaniu práva

45. Vo vzťahu k posúdeniu premlčania práva krajským súdom ústavný súd považuje za dôležité upriamiť pozornosť na niekoľko aspektov posudzovanej veci.

46. V reštitučných konaniach v zmysle § 9 reštitučného zákona platí, že oprávnená osoba v stanovenej lehote musí uplatniť nárok na vydanie nehnuteľnosti na pozemkovom

úrade a zároveň musí vyzvať povinnú osobu. V podstate až na základe rozhodnutia okresného úradu o existencii prekážky na vydanie nehnuteľnosti prizná okresný úrad právo na náhradu. Týmto ale nie je dotknutá povinnosť oprávnenej osoby na včasné podanie výzvy povinnej osobe.

V danom prípade bolo sťažovateľkám priznané právo na náhradu rozhodnutím z 9. novembra 2003 (rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 14. novembra 2003). Podľa reštitučného zákona sa suma finančnej náhrady určí znaleckým posudkom. Podľa bodu V metodického pokynu pre postup pri poskytovaní náhrad podľa zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení zákona 93/1992 Zb. vydaného Ministerstvom poľnohospodárstva a výživy Slovenskej republiky oceňovanie nehnuteľností zabezpečia pozemkové úrady prostredníctvom znaleckých posudkov vypracovaných súdnymi znalcami na základe zmluvy.

Z uvedeného teda vyplýva, že zabezpečenie znaleckého posudku, od ktorého závisela suma finančnej náhrady, zabezpečoval okresný úrad. Znalecký posudok bol sťažovateľkám doručený 2. mája 2011, teda po viac ako siedmich rokoch od priznania práva na náhradu.

47. Sťažovateľky sa žalobou na okresnom súde domáhali zaplatenia sumy 21 547 € s príslušenstvom, teda konkrétnej sumy finančnej náhrady. Táto konkrétna suma mohla byť určená na podklade práva na náhradu, preto posúdenie začiatku plynutia premlčacej doby by malo zohľadňovať to, čo je žalobným petitom požadované. Skutočnosť, že sťažovateľkám patrí právo na náhradu za zbúrané budovy, nebola v konaní sporná ani spochybňovaná.

48. Ústavný súd sa preto nestotožňuje s posúdením začiatku plynutia premlčacej doby tak, ako to stanovil odvolací súd. Najvyšší súd rozsudok krajského súdu napadnutý dovolaním v tejto časti meritórne nepreskúmal s odôvodnením, že pokiaľ neobstál pri posúdení prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP jeden dôvod (preklúzia), na ktorom záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, nemôže obstať ani ďalší dôvod, v tomto prípade otázka premlčania.

IV.3 K uplatneniu námietky premlčania v odvolacom konaní

49. Vo vzťahu k tvrdeniam sťažovateľiek, že krajský súd v rámci odvolacieho konania nemal prihliadať na vznesenú námietku premlčania, ústavný súd poukazuje na to, že žalovaná podala odvolanie za predchádzajúcej právnej úpravy – Občianskeho súdneho poriadku. Krajský súd v bode 70 napadnutého rozsudku uviedol, že „*Námietky premlčania sa netýka koncentračná zásada konania vyjadrená v ustanoveniach § 120 ods. 4 a 205a OSP s výnimkou, ak by uplatnenie námietky premlčania bolo spojené s neprípustným uplatňovaním nových skutočností a dôkazov.*“.

Je pravdou, že aktuálna právna úprava je v otázkach uplatnenia námietky premlčania s ohľadom na § 366 CSP prísnejšia, avšak v tomto kontexte dáva ústavný súd do pozornosti sťažovateľiek § 470 ods. 2 CSP, podľa ktorého právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

50. Na druhej strane sa javí vznesenie námietky premlčania žalovanou až v odvolacom konaní, navyše až v čase, keď sa žalovaná vyjadrovala k vyjadreniu sťažovateľiek k odvolaniu, za prinajmenšom špekulatívne, ak nie v rozpore s dobrými mravmi.

51. Podľa judikatúry ústavného súdu uplatnenie námietky premlčania je vo všeobecnosti potrebné považovať za výkon práva v súlade s dobrými mravmi, na druhej strane však nie je vylúčené, aby vznesenie námietky premlčania žalovaným mohlo byť považované za konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi, pretože výkon žiadneho práva nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi. O takýto prípad však môže ísť iba výnimočne. V rozpore s dobrými mravmi však môže byť len taký výkon práva účastníkov v občianskom súdnom konaní, ktorý je výrazom zneužitia tohto práva na úkor druhého účastníka konania, pričom vo vzťahu k vznesenej námietke premlčania môže o takýto prípad ísť len vtedy, ak druhý účastník konania márne uplynutie premlčacej doby nezavinil a proti nemu by za tejto situácie priznanie účinkov premlčania bolo neprimerane tvrdým postihom. Pre posúdenie tejto primeranosti je potrebné vychádzať z konkrétnych okolností prípadu, najmä vziať do úvahy charakter uplatneného práva, jeho rozsah a dôvody, pre ktoré

právo nebolo uplatnené pred uplynutím premlčacej doby (m. m. II. ÚS 176/2011, IV. ÚS 542/2013, II. ÚS 920/2016).

IV.4 K namietanému porušeniu práv podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a podľa čl. 1 dodatkového protokolu

52. Ústavný súd ústavnej sťažnosti sťažovateľiek v časti, ktorou namietali porušenie základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu napadnutými rozhodnutiami nevyhoviel s ohľadom na skutočnosť, že zrušil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu a vec vrátil na ďalšie konanie. Najvyšší súd tak bude mať znova príležitosť poskytnúť súdnu ochranu všetkým právam sťažovateľiek vrátane práva vlastniť majetok.

IV.5 Záver

53. Ústavný súd už opakovane judikoval, že všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení rozhodnutia dbať na jeho celkovú presvedčivosť, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve všeobecný súd má poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 332/09, III. ÚS 678/2016).

54. Výklad relevantných právnych noriem nemôže byť taký formalistický, aby sa ním v konečnom dôsledku nielen zmaril účel súdnej ochrany, ale aj zabránilo v prístupe k súdnej ochrane z dôvodov, ktoré nemožno v právnom štáte v žiadnom prípade pričítať strane konania, ktorá sa tejto ochrany domáha (m. m. III. ÚS 203/2018, II. ÚS 43/2020).

55. V dôsledku príliš formalistického postupu odvolacieho súdu pri výklade dotknutých ustanovení reštitučného zákona tak v žiadnom prípade nemožno konanie pred ním ako celok označiť za spravodlivé, keď vo svojom rozhodnutí dospel k extrémne nespravodlivým záverom.

Z uvedeného vyplýva, že najvyšší súd pri rozhodovaní o uplatnenom dôvode prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP uprednostnil formalizmus rozhodovania, ktorý povýšil nad zmysel súdnej ochrany, v rámci ktorej sa sťažovateľky domáhali svojich procesných práv, čo priamo súvisí s poskytovaním súdnej ochrany a malo za následok porušenie ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

56. Rešpektujúc princíp subsidiarity vyjadrený v čl. 127 ods. 1 ústavy a zároveň zásadu vlastného sebaobmedzenia a zdržanlivosti (PL. ÚS 3/09, I. ÚS 76/2011, PL. ÚS 95/2011), ústavný súd nepovažoval za potrebné zaoberať sa postupom a rozsudkom krajského súdu, ktoré budú predmetom posúdenia zo strany najvyššieho súdu po vrátení veci na ďalšie konanie. Ústavný súd v tejto súvislosti prihliadol aj na zásadu minimalizovania zásahov do právomoci iných orgánov verejnej moci, keďže nálezom zrušujúcim rozhodnutie o poslednom procesnom prostriedku, ktorý zákon sťažovateľkám na ochranu ich práv poskytuje, vytvoril priestor na ochranu namietaného porušenia týchto práv v rámci sústavy všeobecných súdov (obdobne pozri napr. IV. ÚS 128/07).

So zreteľom na to, že najvyšší súd po vrátení veci bude pokračovať v dovolacom konaní, v ktorom sa bude musieť vysporiadať okrem záverov ústavného súdu aj s argumentáciou sťažovateľiek vo vzťahu k ich námietkam týkajúcim sa postupu a rozhodnutia krajského súdu, ústavný súd v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovел (bod 4 výroku tohto nálezu).

57. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľiek, napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 2 výroku rozhodnutia).

58. V ďalšom postupe je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Najvyšší súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

59. Ako *addendum* ústavný súd uvádza, že už viackrát mal možnosť zaujať stanovisko k spôsobu hľadania a výkladu práva v konkrétnych právnych veciach.

V náleze sp. zn. III. ÚS 341/07 ústavný súd uviedol, že pri výklade a aplikácii ustanovení právnych predpisov je nepochybne potrebné vychádzať prvotne z ich doslovného znenia. Konajúci súd však nie je doslovným znením zákonného ustanovenia viazaný absolútne. Môže, ba dokonca sa musí od neho (od doslovného znenia právneho textu) odchýliť v prípade, keď to zo závažných dôvodov vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavne súladného výkladu zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy). Samozrejme, že sa v takýchto prípadoch musí zároveň vyvarovať svojvôle (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii. V prípadoch nejasnosti alebo nezrozumiteľnosti znenia ustanovenia právneho predpisu (umožňujúceho napr. viac verzií interpretácie) alebo v prípade rozporu tohto znenia so zmyslom a s účelom príslušného ustanovenia, o ktorého jednoznačnosti niet pochybnosti, možno uprednostniť výklad *e ratione legis* pred doslovným gramatickým (jazykovým) výkladom. V náleze sp. zn. I. ÚS 243/07 (v ktorom nešlo o výklad zákona, ale zmluvy) ústavný súd uzavrel, že všeobecný súd musí prihliadať na vzájomné vzťahy jednotlivých do úvahy pripadajúcich argumentov a ich úlohu v konkrétnom prípade vyvážiť s ohľadom na špecifikum danej kauzy, a nie tieto kritériá iba mechanicky aplikovať. Takýto prístup je zároveň prístupom modernej judikatúry, ktorá postupne nahrádza formálne legalistický pohľad na právo pohľadom, ktorým sa sudca usiluje poskytnúť najlepšie vyargumentovanú odpoveď na právne a skutkové otázky, ktoré pred neho strany sporu predložia (II. ÚS 49/2018).

V.

Náhrada trov konania

60. Sťažovateľky v ústavnej sťažnosti požiadali ústavný súd o priznanie náhrady trov konania.

61. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

62. Ústavný súd priznal právnenému zástupcovi sťažovateľiek náhradu trov konania podľa § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v rozsahu tarifnej odmeny za tri úkony právnych služieb (dva úkony v roku 2019 – prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti a jeden úkon právnej služby v roku 2020 – podanie vyjadrenia k veci) zníženej podľa § 13 ods. 2 vyhlášky, podľa ktorého sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb, a režijného paušálu k trom úkonom podľa § 16 ods. 3 vyhlášky.

Takto určená suma predstavuje celkovú výšku 640,66 € vrátane dane z pridanej hodnoty podľa § 18 ods. 3 vyhlášky (výrok 3 nálezu).

63. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. júna 2020

Luboš Szigeti
predseda senátu